

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ АРТПЕДАГОГІКИ

and subjectivity of a modern specialist]. *Naukova dopovid na metodolohichnomu seminarі NAPN Ukrainy "Naukovo-metodychne zabezpechennia rozvytku profesiinoi osvity v umovakh novykh vykykiv"*, 17 lystopada 2022 r. – Scientific report at the methodological seminar of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine "Scientific and methodological support for the development of vocational education in the face of new challenges", November 17, 2022. *Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*. No. 4(2). pp. 1–6. [in Ukrainian].

8. Surmin, Yu.P. (2006). *Maisternia vchenoho : pidruchnyk dlia naukovtsia* [Scientist's workshop: a textbook for a scientist]. Kyiv, 302 p. [in Ukrainian].

9. *Stratehii formuvannia tvorchoi osobystosti: metody, pryomy, formy: kolektyvna monohrafiia* [Strategies for the formation of a creative personality: methods, techniques, forms: a collective monograph]. (Eds.). V.H. Kremen, V.V. Ilin, Ye.R. Borinshtein, M.S. Halchenko, M.V. Lipin, D.V. Pohribna, N.V. Savchuk, O.A. Fedorchuk. Kyiv, 2020. 320 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21.11.2025

УДК 378.011.3-051:6]:378.015.31:7

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.349391>

Валентина Титаренко, доктор педагогічних наук, професор
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0553-4277>

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ АРТПЕДАГОГІКИ

У статті розкрито теоретичні засади формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудової діяльності через використання артпедагогічного підходу. Обґрунтовано педагогічні умови ефективного впровадження мистецьких технологій у професійну підготовку, визначено структуру й етапи моделі формування готовності. Наголошено на значенні артпедагогіки для розвитку творчої індивідуальності педагога та його професійної самореалізації.

Ключові слова: артпедагогіка; художньо-трудова діяльність; професійна підготовка; педагогічні умови; творча компетентність; готовність майбутніх учителів технологій; мистецько-освітнє середовище.

Літ. 10.

Valentyna Tytarenko, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of the
Theory and Methods of Technological Education Department,
Poltava Volodymyr Korolenko National Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0553-4277>

FORMING THE READINESS OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS FOR ARTISTIC AND LABOR ACTIVITIES BY MEANS OF ART PEDAGOGY

The article substantiates the theoretical foundations of forming the readiness of future Technology teachers for artistic and labor activities through the means of art pedagogy. The study emphasizes the integration of artistic and technological components within the structure of professional training, which ensures the development of creative thinking, aesthetic culture, and professional competence. The essence of art pedagogy is revealed as a pedagogical system that combines educational and artistic methods to promote personal development, emotional intelligence, and self-expression of students.

The research outlines the pedagogical conditions for the effective implementation of art-pedagogical technologies in higher education institutions, including the creation of a creative educational environment, the application of interactive and project-based learning, the involvement of students in artistic initiatives, and the encouragement of reflection and self-development. These conditions foster the motivation for artistic and labor activities, the ability to apply creative approaches in technological education, and the readiness for innovative pedagogical work.

A model for forming the readiness of future Technology teachers for artistic and labor activities by means of art pedagogy has been proposed. It integrates motivational-value, content-operational, and reflexive-evaluative components, and includes diagnostic, creative-practical, and reflective-generalizing stages. The implementation of this model ensures the transition from reproductive to creative levels of professional activity, contributing to the formation of artistic-labor competence, creative autonomy, and professional self-realization.

The results of the research confirm that art pedagogy serves as an effective means of improving professional education, fostering the creative individuality of future teachers, and enhancing their ability to organize artistic and labor activities within the educational process.

Keywords: art education; artistic and labor activities; professional training; pedagogical conditions; creative competence; readiness of future technology teachers; artistic and educational environment.

Постановка проблеми. Сучасна система професійної підготовки майбутніх учителів технологій орієнтована на формування компетентного, творчо думаючого педагога, здатного до інтеграції науково-технічних і художньо-естетичних знань у власній педагогічній діяльності. В умовах оновлення змісту освіти, впровадження компетентнісного підходу та реалізації Концепції “Нова українська школа” актуалізується потреба у підготовці фахівців, які не лише володіють сучасними технологіями, а й здатні виховувати в учнів естетичне ставлення до праці, красу творення, гармонію форми і змісту.

Художньо-трудова діяльність у цьому контексті розглядається як важливий засіб розвитку творчих здібностей, формування ціннісного ставлення до праці та професійного самовираження. Проте аналіз практики підготовки майбутніх учителів технологій свідчить про недостатній рівень сформованості готовності до такої діяльності, що зумовлює потребу у пошуку нових педагогічних підходів, методів і засобів навчання.

Одним із ефективних напрямів оновлення змісту фахової підготовки є застосування засобів артпедагогіки, яка поєднує мистецькі, технологічні, психологічні та педагогічні ресурси у процесі формування особистості майбутнього педагога. Використання артпедагогічних методів сприяє гармонійному розвитку емоційно-естетичної сфери, активізує творчу ініціативу, формує художньо-трудові навички, необхідні для професійної діяльності вчителя технологій.

Отже, проблема формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудової діяльності засобами артпедагогіки є актуальною як у теоретичному, так і у практичному аспектах, оскільки вона безпосередньо пов’язана з реалізацією стратегічних завдань модернізації педагогічної освіти, підвищенням якості професійної підготовки та розвитку творчого потенціалу майбутнього педагога.

У сучасній вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці питання інтеграції мистецьких підходів у професійну підготовку педагогів набуває все більшої уваги. Теоретичні концепції артпедагогіки інтерпретуються як система методів і технологій, спрямованих на розвиток художньої чутливості, творчого мислення та емоційно-рефлексивної компетентності особистості. У працях сучасних дослідників підкреслюється, що мистецькі практики активізують процеси символізації, уяви та креативного вирішення професійних завдань, що особливо важливо для вчителя технологій, який поєднує технічну й естетичну складові педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками вітчизняна науково-педагогічна думка демонструє помітну інтенсифікацію дослі-

джень у галузі артпедагогіки та арт-терапевтичних практик, зокрема в контексті їхнього впровадження у різні освітні середовища. Так, роботи О. Бедіченка та Я. Раєвської (2024) пропонують систематизований огляд концепцій та методик арт-терапії, висвітлюючи шляхи їхнього розвитку й інтеграції в українську практику, що є важливим теоретичним підґрунтям для застосування мистецьких підходів у професійній підготовці педагогів. Дослідження О. Романовської (2023) і Л. Оршанського та О. Лузгінова (2025) розвивають ідею використання арттехнік у підготовці майбутніх фахівців, підкреслюючи їхню роль у формуванні практичних і рефлексивних компетентностей студентів.

Особливу увагу привертають праці, що досліджують застосування артпедагогіки в умовах спеціальної та інклюзивної освіти. Практичні засади та методичні підходи до використання арттерапії й артпедагогіки для осіб з особливими освітніми потребами розглядають Н. Діомідова, Т. Марєєва та Н. Мінько (2021), а також І. Дмитрієва й співавтори (2023), які підкреслюють дидактичний потенціал мистецьких практик у створенні адаптивного освітнього простору. Аналіз цих джерел свідчить про зростаючу увагу до інклюзивності як важливого напрямку розвитку артпедагогіки та про необхідність методичного забезпечення її застосування в умовах різних освітніх контекстів.

Емпіричні роботи останніх років підтверджують позитивний вплив артпідходів на емоційну стійкість, мотивацію та творчі здібності здобувачів. Зокрема, Н. Борщенко (2021) досліджує вплив арттерапевтичних засобів на емоційну стійкість дітей дошкільного віку, А. Кочубей, В. Сокаль і С. Якубовська (2024) описують ефективність соціально-психологічного супроводу студентів в умовах воєнного стресу засобами арттерапії. Ці роботи підкреслюють, що артпрактики можуть виконувати і педагогічну, і психолого-профілактичну функції, що важливо для формування стресостійкості та професійної витривалості майбутніх учителів.

Утім, у науковій літературі все ще виявляються методологічні прогалини. По-перше, хоча багато досліджень демонструють позитивні тенденції, частина робіт має прикладний або описовий характер без чіткої операціоналізації ключових конструкцій – наприклад, “готовність до художньо-трудової діяльності” або “художньо-трудова компетентність” (А. Ручка, 2021; Л. Дольнікова, С. Кравець, 2022). По-друге, бракує узгоджених діагностичних інструментів і валідованих критеріїв для вимірювання результатів артпедагогічних інтервенцій у контексті фахової підготовки майбутніх учителів технологій. По-третє, потребує розвитку дослідження щодо довготривалого ефекту систематичного впровадження артпедагогіки у навчальні програми – більшість емпіричних матеріалів описує одноразові

або короткострокові інтервенції (О. Бедіченко, Я. Раєвська, 2024; О. Романовська, 2023).

Окрему науково-практичну увагу займає питання адаптації артпедагогічних підходів до сучасних викликів: цифровізації освіти, міждисциплінарних STEAM-ініціатив, а також роботи в умовах надзвичайних соціально-психологічних факторів (наприклад, війни). Публікації останніх років (Л. Котова, 2025) вказують на потребу синтезувати традиційні мистецькі практики з новими технологічними інструментами і методиками дистанційної та гібридної роботи, зберігаючи при цьому акцент на емоційній та естетичній складових професійної підготовки.

Отже, аналіз сучасної літератури свідчить про наявність міцної теоретичної бази та позитивного емпіричного підґрунтя для застосування артпедагогіки у підготовці майбутніх учителів технологій, водночас виявляючи потребу в чіткішій операціоналізації ключових понять і розробці валідних інструментів діагностики; системних, тривалих дослідженнях ефективності інтегрованих моделей підготовки; адаптації методик до умов цифрової та стресогенних реальностей сучасної освіти. Розв'язання саме цих науково-практичних завдань заплановані як результат даного наукового дослідження.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та визначення педагогічних засад формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудової діяльності засобами артпедагогіки як складової їхньої професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка майбутнього вчителя технологій у сучасному освітньому просторі розглядається як цілісний, багатоаспектний процес, спрямований на формування компетентної, творчої, духовно розвиненої особистості, здатної до реалізації педагогічних, технологічних і художньо-трудових функцій. У межах парадигми компетентнісного підходу поняття готовності до художньо-трудової діяльності набуває інтегративного змісту, який охоплює не лише знання та вміння, а й ціннісні орієнтації, емоційно-естетичний досвід, здатність до творчого самовираження у педагогічному процесі.

Готовність до художньо-трудової діяльності визначається дослідниками як складне особистісне утворення, що характеризує узгодженість професійних, емоційно-вольових та естетичних компонентів діяльності педагога. Вона відображає рівень сформованості внутрішньої мотивації до творчої праці, наявність необхідних технологічних знань, художніх навичок, комунікативної культури та здатності організовувати навчальний процес у контексті синтезу мистецтва і праці [1; 9].

З огляду на аналіз наукових джерел, структуру готовності майбутнього вчителя технологій до художньо-трудової діяльності можна розглядати як систему, що включає такі компоненти:

– мотиваційно-оцінювальний, який відображає усвідомлення соціальної значущості художньо-трудової діяльності, позитивне ставлення до творчої праці, прагнення до самореалізації;

– когнітивний, що охоплює знання з технологічних, мистецьких і педагогічних дисциплін, розуміння закономірностей естетичного розвитку особистості;

– діяльнісно-творчий, пов'язаний із сформованістю практичних умінь застосовувати художньо-трудові техніки, організовувати творчі проєкти, застосовувати методи артпедагогіки у навчанні;

– рефлексивно-оцінний, який передбачає здатність до самоспостереження, самооцінки результатів творчої діяльності та професійного самовдосконалення.

Процес формування готовності є поетапним і передбачає:

– мотиваційно-орієнтаційний етап – формування позитивного ставлення до художньо-трудової діяльності, розвитку інтересу до мистецьких і технологічних аспектів педагогіки;

– змістово-операційний етап – опанування знань, умінь і методів художньо-трудової діяльності, інтеграція мистецьких та технологічних практик;

– рефлексивно-творчий етап – розвиток здатності до інновацій, самовираження, педагогічної рефлексії та усвідомлення власного творчого потенціалу.

Формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудової діяльності відбувається під впливом низки педагогічних умов, серед яких провідними є створення розвивального мистецько-освітнього середовища, упровадження інтерактивних і проєктних форм навчання, залучення студентів до художньо-творчих ініціатив, таких як майстер-класи, артпрактики, виставкові заходи, а також педагогічна підтримка рефлексії й саморозвитку [10].

Важливе місце у формуванні готовності займає артпедагогічний підхід, що передбачає використання мистецтва як інструменту педагогічного впливу, засобу емоційного самопізнання і творчої самореалізації. Артпедагогіка інтегрує художню, психолого-педагогічну та технологічну складові освітнього процесу, сприяючи розвитку естетичної культури, художнього мислення, емпатії, що є необхідними якостями сучасного вчителя технологій [2; 3; 5–7].

Теоретичні засади формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудової діяльності полягають у визнанні творчої праці як основи професійної культури педагога, синтезі мистецьких і технологічних знань, забезпеченні гуманістично-ціннісного спрямування освіти та впровадженні артпедагогічних методів, які розкривають потенціал студентів як майбутніх педагогів-творців.

Артпедагогіка як міждисциплінарний напрям поєднує педагогічні та мистецькі методи впливу на особистість, спрямовані на її гармонійний розвиток, формування естетичного сприйняття, емоційної культури та креативного мислення. Вона ґрунтується на ідеї використання мистецтва як педагогічного інструменту, що активізує пізнавальну, емоційну та практичну діяльність здобувачів освіти. У контексті професійної підготовки майбутніх учителів технологій артпедагогіка виступає ефективним засобом розвитку художньо-трудової компетентності, оскільки забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних умінь у сфері творчої діяльності [4; 8].

Художньо-трудова компетентність майбутнього педагога охоплює сукупність знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, що забезпечують здатність до естетичного проєктування, створення предметного середовища, організації творчих процесів та керування ними в освітньому просторі. Засоби артпедагогіки – живопис, дизайн, декоративно-прикладне мистецтво, театральні, музичні, перформативні практики – сприяють розкриттю творчого потенціалу особистості, розвитку уяви, асоціативного мислення, здатності до самовираження.

Застосування артпедагогічних технологій у підготовці вчителів технологій дозволяє поєднати художньо-естетичний і трудовий компоненти професійної діяльності. Через художньо-трудова діяльність майбутні педагоги опановують засоби композиційного мислення, кольорознавства, дизайн-мислення, а також формують уміння застосовувати творчі підходи до розв'язання виробничо-практичних і педагогічних завдань. Артпедагогічні методи активізують емоційно-чуттєву сферу студентів, що сприяє підвищенню мотивації до навчання та усвідомленню культурно-естетичної цінності професії вчителя технологій.

Артпедагогіка виконує не лише виховну, а й розвивальну та проєктувальну функції, сприяючи становленню креативної індивідуальності майбутнього педагога, його готовності до художньо-трудова діяльності як складової творчої компетентності.

Ефективність застосування артпедагогіки у процесі формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудова діяльності значною мірою визначається створенням відповідних педагогічних умов. Під педагогічними умовами розуміють сукупність зовнішніх і внутрішніх факторів освітнього процесу, що забезпечують досягнення поставленої мети навчання і виховання.

У контексті підготовки майбутніх учителів технологій провідними педагогічними умовами є інтеграція художньо-естетичної та трудової підготовки у змісті освітніх компонентів, що дозволяє сформувати цілісне бачення технологічної діяльнос-

ті як творчого процесу; створення артпедагогічного освітнього середовища, спрямованого на розвиток емоційно-ціннісного ставлення студентів до праці, естетизацію навчального простору, стимулювання ініціативності та самовираження; застосування інтерактивних, проєктних і діяльнісних методів навчання, які забезпечують активну участь студентів у творчих практиках, спільне створення мистецько-практичних проєктів; педагогічна підтримка рефлексії, що передбачає усвідомлення студентами власного творчого потенціалу, професійного зростання, здатності до саморозвитку і самореалізації; співпраця з культурно-мистецькими установами та практиками сфери обслуговування, що сприяє поєднанню академічної підготовки з реальним професійним досвідом і сучасними тенденціями артосвіти.

Реалізація зазначених умов сприяє формуванню у здобувачів освіти позитивної мотивації до художньо-трудова діяльності, розвитку естетичного смаку, творчої ініціативи, здатності до креативного вирішення технологічних і педагогічних завдань. Вони забезпечують перехід від репродуктивного до творчо-проєктного рівня професійної діяльності, що відповідає сучасним вимогам до компетентності педагога технологічної освіти.

Педагогічні умови виступають системотворчим чинником упровадження артпедагогіки у професійну підготовку майбутніх учителів технологій, забезпечуючи цілісність, результативність і гуманістичну спрямованість освітнього процесу.

Розвиток освіти потребує оновлення підходів до підготовки майбутніх учителів технологій, орієнтованих на формування творчої, естетично розвинутої, соціально активної особистості педагога. Артпедагогіка, як інтегративний напрям сучасної педагогічної науки, забезпечує ефективне поєднання мистецьких і технологічних складових навчального процесу, сприяючи гармонійному розвитку особистості здобувача освіти.

Таким чином, формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудова діяльності відбувається за умов інтеграції теоретичної, практичної та творчої підготовки, створення артпедагогічного освітнього середовища, педагогічної підтримки саморозвитку та рефлексії.

Висновки. Отже, проведене дослідження показало, що формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудова діяльності засобами артпедагогіки є ефективним засобом розвитку професійних компетентностей, творчих здібностей, критичного мислення та рефлексивної культури студентів. Використання інтерактивних форм навчання, участь у майстер-класах, проєктній діяльності та виставкових заходах сприяє підвищенню рівня художньо-трудова підготовленості та стимулює розвиток мотивації до подальшого професійного самовдосконалення.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку пов'язані з удосконаленням педагогічних моделей та методик артпедагогіки, зокрема з розробкою диференційованих підходів залежно від індивідуальних здібностей студентів, впровадженням цифрових та мультимедійних артресурсів у навчальний процес, порівняльним аналізом ефективності різних методик у підготовці майбутніх учителів технологій, вивченням міжкультурного аспекту застосування артпедагогіки, а також інтеграцією результатів артпедагогічної діяльності у програму практичної підготовки студентів. Такі дослідження дозволять підвищити ефективність навчального процесу, сприяти розвитку креативності й професійної готовності майбутніх педагогів, а також забезпечити формування комплексної художньо-трудової компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бедіченко О., Раєвська Я. Концепції та методики арт-терапії: розвиток і впровадження в Україні. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія*. 2024. № 3 (64). С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2024.3.1>
2. Борщенко Н.О. Використання засобів арт-терапії у формуванні емоційної стійкості дітей дошкільного віку. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 195. С. 159–163. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-195-159-163>
3. Дюмідова Н.Ю., Марєєва Т.В., Мінько Н.П. Практичні засади застосування арттерапії та артпедагогіки як методів інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами. *Інноваційна педагогіка: теорія і методика професійної освіти*. Вип. 39. 2021. С. 143–146. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.28>
4. Дмитрієва І., Іваненко А., Одинченко Л. Артпедагогіка як сучасний педагогічний напрям у спеціальній освіті. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. №1 (103). С. 241–250. DOI: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(103\)2023.284566](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(103)2023.284566)
5. Дольнікова Л., Кравець С. Методи арт-педагогіки в освітньому процесі учнів з особливими потребами у закладі професійно-технічної освіти. *Молодь і ринок*. 2022. №1 (199). С. 107–112. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.254065>
6. Котова Л.М. Артпедагогіка як засіб гуманізації освітнього простору в закладах вищої освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 19. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15611404>
7. Кочубей А.В., Сокаль В.А., Якубовська С.С. Соціально-психологічний супровід здобувачів вищої освіти в умовах війни засобами арт-терапії. *Rehabilitation and Recreation*. 2024. № 18(1). С. 104–117. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2024.18.11>
8. Оршанський Л., Лузгінов О. Використання арткоучингових технік у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій. *Український Педагогічний журнал*. 2025. № 2. С. 115–124. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-2-115-124>
9. Романовська О. Використання арттерапевтичних засобів у підготовці майбутніх фахівців. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2023. № 1. С. 34–52. DOI: <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2023.1.03>
10. Ручка А.О. Артпедагогіка як інноваційна складова новітнього педагогічного процесу. *Місто. Культура. Цивілізація: виклики сучасності* : матеріали міжнар. наук.-теорет. інтернет-конф. Харків, квітень 2021. С. 269–273.

REFERENCES

1. Bedichenko, O. & Raievska, Ya. (2024). Kontseptsii ta metodyky art-terapii: rozvytok i vprovadzhenia v Ukraini [Concepts and methods of art therapy: development and implementation in Ukraine]. *Scientific works of the Inter-regional Academy of Personnel Management. Psychology*. No. 3 (64), pp. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2024.3.1> [in Ukrainian].
2. Borshchenko, N.O. (2021). Vykorystannia zasobiv art-terapii u formuvanni emotsiinoi stiiokosti ditei doshkilnoho viku [The use of art therapy in developing emotional stability in preschool children]. *Scientific notes. Series: Pedagogical sciences*. No. 195, pp. 159–163. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-195-159-163> [in Ukrainian].
3. Diomidova, N.Iu., Marieieva, T.V. & Minko, N.P. (2021). Praktychni zasady zastosuvannia artterapii ta artpedahohiky yak metodiv inkluzyvnoho navchannia osib z osoblyvymy osvithnimy potrebamy [Practical principles for the application of art therapy and art education as methods of inclusive education for individuals with special educational needs]. *Innovative pedagogy: theory and methodology of professional education*. Vol. 39, pp. 143–146. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.28> [in Ukrainian].
4. Dmytriieva, I., Ivanenko, A. & Odynchenko, L. (2023). Artpedahohika yak suchasnyi pedahohichnyi napriam u spetsialnii osviti [Art pedagogy as a modern pedagogical direction in special education]. *Humanization of the educational process*. No. 1 (103), pp. 241–250. DOI: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(103\)2023.284566](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(103)2023.284566) [in Ukrainian].
5. Dolnikova, L. & Kravets, S. (2022). Metody art-pedahohiky v osvithnomu protsesi uchnivz osoblyvymy potrebamy u zakladi profesiino-tekhnichnoi osvity [Methods of art pedagogy in the educational process of students with special needs in vocational and technical education institutions]. *Youth & market*. No (199), pp. 107–112. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.254065> [in Ukrainian].
6. Kotova, L.M. (2025) Artpedahohika yak zasib humanizatsii osvithnoho prostoru v zakladykh vyshchoi osvity [Art pedagogy as a means of humanizing the educational space in higher education institutions]. *Pedagogical Academy: scientific notes*. No. 19. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15611404> [in Ukrainian].
7. Kochubei, A.V., Sokal, V.A. & Yakubovska, S.S. (2024). Sotsialno-psykholohichnyi suprovod zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh viiny zasobamy art-terapii [Social and psychological support for higher education students in wartime through art therapy]. *Rehabilitation and Recreation*. No. 18(1), pp. 104–117. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2024.18.11> [in Ukrainian].
8. Orshanskyi, L. & Luzghinov, O. (2025). Vykorystannia artkouchynhovykh tekhnik u fakhovii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [The use of art coaching techniques in the professional training of future technology teachers]. *Ukrainian Pedagogical Journal*. No. 2, pp. 115–124. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-2-115-124> [in Ukrainian].

СТРАТЕГІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

9. Romanovska, O. (2023). Vykorystannia artterapevtychnykh zasobiv u pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [The use of art therapy tools in the training of future specialists]. *Theory and practice of social systems management*. No. 1, pp. 34–52. DOI: 10.20998/2078-7782.2023.1.03 [in Ukrainian].

10. Ruchka, A.O. (2021). Artpedahohika yak innovatsiina skladova novitnoho pedahohichnoho protsesu [Art pedagogy

as an innovative component of the latest pedagogical process]. City. Culture. Civilization: challenges of modernity: Proceedings of the International online Conference. pp. 269–273. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.11.2025

УДК 37.091.2:[377.063:005.332.4]

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.349398>

Леонід Оршанський, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри технологічної та професійної освіти

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9197-2953>

Роман Лепкий, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності А5 “Професійна освіта (за спеціалізаціями)”

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8248-0809>

СТРАТЕГІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто теоретичні засади формування конкурентоздатності випускників закладів професійної освіти в умовах сучасного ринку праці. Акцентовано увагу на впливі соціально-економічних змін, цифровізації виробничих процесів та зростанні ролі інновацій, що зумовлюють необхідність підготовки фахівців нового типу – мобільних, креативних, здатних до саморозвитку та ефективної комунікації. Визначено, що конкурентоздатність особистості виступає інтегральною характеристикою, яка поєднує професійну компетентність, творчий потенціал, адаптивність, критичне мислення та відповідальність за результати праці.

Виокремлено основні педагогічні стратегії, що сприяють підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців: професійного саморозвитку, компетентнісного зростання, інтеграції теоретичного і практичного навчання, а також партнерства зі стейкхолдерами. Зазначено, що реалізація цих стратегій формує у здобувачів освіти цілісну систему знань, умінь і цінностей, розвиває їхню професійну мобільність та здатність до ефективного функціонування в умовах конкуренції.

Ключові слова: конкурентоздатність випускників; професійна освіта; педагогічні стратегії; компетентнісний підхід; професійна мобільність; саморозвиток; інтеграція теорії і практики; партнерство зі стейкхолдерами; інноваційна діяльність; освітнє середовище.

Літ. 16.

Leonid Orshanskyi, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Head of the Technological and Professional Education Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9197-2953>

Roman Lepkyi, Applicant of the Third (Educational and Scientific) Level of Higher Education in the Specialty A5 “Professional Education (by Specialization)”, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8248-0809>

STRATEGIES OF PEDAGOGICAL INFLUENCE ON THE FORMATION OF THE COMPETITIVENESS OF GRADUATES OF VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

The article examines the theoretical foundations of the formation of the competitiveness of graduates of vocational education institutions in the conditions of the modern labor market. The emphasis is on the influence of socio-economic changes, digitalization of production processes and the growing role of innovations, which necessitate the training of a new type of specialists – mobile, creative, capable of self-development, and effective communication. It is determined that the competitiveness of the individual is an integral characteristic that combines professional competence, creative potential, adaptability, critical thinking, and responsibility for the results of work.

The purpose of the study is to theoretically substantiate the essence and determine effective pedagogical strategies for influencing the formation of the competitiveness of graduates. It is substantiated that in the process of vocational training, the